

Kazimierz RĘDZIŃSKI

dr hab., prof UJD, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy im. J. Długosza w Częstochowie
e-mail: k.redzinski@ujd.edu.pl

Studenckie Koło Medyków Uniwersytetu Lwowskiego (1907–1914)

Słowa kluczowe: Uniwersytet Lwowski, Wydział Medyczny, organizacje studenckie.

1. Powołanie Wydziału Lekarskiego

Przywrócony w 1817 roku Uniwersytet we Lwowie nie miał wydziału lekarskiego. Starania o utworzenie studiów medycznych w latach 1828 oraz 1832–1833 nie znalazły zrozumienia u cesarza Austrii. Prośby wznowiono, gdy Galicja uzyskała autonomię w latach sześćdziesiątych XIX wieku oraz po wprowadzeniu w monarchii konstytucji grudniowej w 1867 roku. Tym razem miejscami starań były Sejm Krajowy we Lwowie oraz Rada Państwa w Wiedniu. Stałym orędownikiem tej sprawy był Euzebiusz Czerkawski (1822–1896), członek Sejmu Krajowego w latach 1866–1889 oraz Rady Państwa w Wiedniu w latach 1869–1893. Od 1871 roku był profesorem Uniwersytetu Lwowskiego oraz trzykrotnie rektorem (1875–1876, 1876–1877, 1887–1888)¹.

Nieustanne starania Euzebiusza Czerkawskiego w Radzie Państwa poparli w 1879 roku poseł Otto Hausner oraz Stanisław Starzyński. Dodatkowym argumentem była uchwała Sejmu Krajowego z 1890 roku o organizacji publicznej

¹ A. Knot, *Czerkawski Euzebiusz (1822–1896)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 4, Kraków 1939, s. 333 i nn. Euzebiusz Czerkawski, urodzony we wsi Tuczapy, pow. Jaworów, był synem duchownego greckokatolickiego. Był z pochodzenia Ukraińcem, lecz czuł się Polakiem. W latach 1888–1893 był wiceprezesem Koła Polskiego w Radzie Państwa w Wiedniu. W okresie 1868–1872 walczył o wprowadzenie języka polskiego jako wykładowego w Uniwersytecie Lwowskim.

służby zdrowia w gminach galicyjskich. Wykonanie uchwały wymagało zwiększenia kadry medycznej.

Cesarz Franciszek Józef I w mowie tronowej 11 kwietnia 1891 roku na otwarciu sesji Rady Państwa uznał potrzebę poszerzenia Uniwersytetu Lwowskiego o wydział lekarski. Decyzję w tej sprawie zatwierdził „najwyższym postanowieniem” z dnia 25 października 1894 roku².

Koszty budowy i wyposażenia obiektów dydaktycznych podzielono między skarb państwa a gminę miasta Lwowa. Na naradzie w dniu 14 lutego 1891 roku w Namiestnictwie ustalono, że na koszt skarbu państwa wybudowane zostaną obiekty dla 9 katedr teoretycznych, a ponadto uchwalono w mieście subwencję w kwocie 205 tysięcy złotych reńskich na adaptację innych budynków. Wydział Krajowy przyjął na siebie zobowiązanie wyposażenia poszczególnych klinik. Miasto Lwów przekazało bezpłatnie teren przy ulicy Piekarskiej na budowę katedr i klinik oraz dodatkowo 30 tysięcy złotych reńskich na ich wyposażenie³.

Uroczyste otwarcie studiów lekarskich odbyło się 9 września 1894 roku z udziałem Franciszka Józefa I. Cesarz przybył do Lwowa 7 września tegoż roku na otwarcie w następnym dniu Wystawy Krajowej.

Przez pierwsze 2 lata studia lekarskie usytuowane były w Wydziale Filozoficznym. Wydział Lekarski powołano 23 września 1896 roku, a jego pierwszym dziekanem został Henryk Kadyi⁴, od 1881 roku profesor zwyczajny w Wyższej Szkole Weterynarii we Lwowie.

W następnym roku akademickim – 1897/1898 – dziekanem wydziału został prof. Ludwik Rydygier, przybyły z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kolejnymi dziekanami byli: Antoni Gluziński, Jan Prus, Antoni Mars, Andrzej Obrzut, Władysław Niemiłowicz, Adolf Beck, Włodzimierz Łukaszewicz, Emanuel Machek, Władysław Szymonowicz, Stanisław Bądryński, Włodzimierz Sieradzki, Leon Popielski i ponownie Henryk Kadyi⁵. Wybory rektorów i dziekanów były wówczas coroczne.

Stopniowo powoływano katedry. Pierwsza była Katedra Fizjologii utworzona w 1895 roku, na której czele stanął Adolf Beck, docent Uniwersytetu Jagiellońskiego, powołany we Lwowie na profesora nadzwyczajnego. W 1896 roku powstały 4 katedry: Anatomii Patologicznej – jej kierownikiem był Andrzej Obrzut, profesor nadzwyczajny w Uniwersytecie Czeskim w Pradze; Katedra Chemii Lekarskiej, którą kierował dr Władysław Niemiłowicz, profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Lwowskiego; Katedra Farmakologii i Farmakognozji, którą objął dr

² W. Wojtkiewicz-Rok, *Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1894–1918*, Wrocław 1992, s. 29.

³ Tamże, s. 30; W. Zwoździak, *Historia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego*, „Archiwum Historii Medycyny” 1964, nr 3, s. 195.

⁴ K. Millak, *Kadyi Henryk (1851–1912)*, PSB, t. 11, Wrocław (etc.) 1964–1965, s. 409.

⁵ W. Zwoździak, dz. cyt., s. 194 i n.; W. Hahn, *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego*, t. 1: 1894/95–1897/98, Lwów 1899, s. 155 i n.

Wacław Sobierański – docent Uniwersytetu w Marburgu; Katedra Patologii Ogólnej i Eksperymentalnej kierowana przez prof. Jana Prusa, zatrudnionego wcześniej w Wyższej Szkole Weterynarii we Lwowie.

W 1897 roku otwarto kolejne 3 katedry. Były to: Katedra Histologii i Embriologii, objął ją prof. Władysław Szymonowicz, dotychczasowy docent Uniwersytetu Jagiellońskiego; Katedra Chirurgii kierowana przez prof. Ludwika Rydygiera oraz Katedra Medycyny Wewnętrznej prowadzona przez prof. Antoniego Gluzińskiego, przybyłego z Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 1898 roku otwarto dalsze 4 katedry. Kierownikiem Katedry Chorób Skórnych i Wenerycznych został prof. Włodzimierz Łukasiewicz, zaproszony na to stanowisko z Uniwersytetu w Insbrucku. Katedrę Okulistyki objął dr Emanuel Machek, były docent Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz prymariusz (ordynator) Szpitala Krajowego we Lwowie. Kierownikiem Katedry Ginekologii i Położnictwa został prof. Antoni Mars – przybyły z Uniwersytetu Jagiellońskiego. Katedrę Medycyny Sądowej otrzymał dr Włodzimierz Sieradzki, docent Uniwersytetu Jagiellońskiego, mianowany w 1899 roku profesorem nadzwyczajnym⁶.

Rozwój Wydziału Lekarskiego postępował systematycznie. W 1904 roku utworzono Katedrę Pediatrii, którą objął prof. Jan Raczyński z Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1905 roku uruchomiono Katedrę Psychiatrii, na której czele stanął prof. Henryk Halban, docent Uniwersytetu Wiedeńskiego.

Rozwój Wydziału Lekarskiego w kolejnych latach przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Liczba studentów Wydziału Lekarskiego (1894–1914)

Rok akademicki	Semestr	
	zimowy	letni
1894/1895	84	68
1895/1896	97	87
1896/1897	114	106
1897/1898	133	121
1898/1899	156	126
1899/1900	141	110
1900/1901	127	110
1901/1902	116	90
1902/1903	107	87
1903/1904	102	83
1904/1905	113	103
1905/1906	146	126
1906/1907	218	197

⁶ W. Wojtkiewicz-Rok, *Klinika Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1897–1939*, „Medycyna Nowożytna” 1994, nr 1/2, s. 69 i nn.

Tabela 1. Liczba studentów Wydziału Lekarskiego (1894–1914) (cd.)

Rok akademicki	Semestr	
	zimowy	letni
1907/1908	261	244
1908/1909	304	264
1909/1910	356	325
1910/1911	434	400
1911/1912	524	516
1912/1913	640	574
1913/1914	791	750

Źródło: *Księga pamiątkowa wydana w dwudziestą piątą rocznicę istnienia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza 1894–1919*, pod red. W. Nowickiego, Lwów 1920, s. 9.

Początkowo kadre naukowo-dydaktyczną stanowili miejscowi profesorowie medycyny pracujący w Wyższej Szkole Weterynarii oraz lekarze ze Szpitala Powszechnego. Byli to: Henryk Kadyi (1851–1912), Jan Prus (1859–1926), Wiktor Wehr (1852–1905), Grzegorz Ziembicki (1849–1925), Hilary Schramm (1857–1940), Emanuel Machek (1852–1930), Roman Barącz (1856–1930), Oskar Widmann (1839–1900), Gustaw Piotrowski (1863–1905)⁷.

Z Uniwersytetu Jagiellońskiego przybyli profesorowie: Adolf Beck (1863–1942), Władysław Szymonowicz (1869–1939), Ludwik Rydygier (1850–1920), Antoni Gluziński (1856–1935), Antoni Mars (1851–1918) i Włodzimierz Siemradzki (1870–1941). Z Pragi przybył Andrzej Obrzut (1854–1910), z Wiednia Władysław Niemiłowicz (1863–1904), z Insbrucka Włodzimierz Łukasiewicz (1860–1924), z Marburga Waclaw Sobierański (1860–1902)⁸.

W roku 1904 na zaproszenie Włodzimierza Łukasiewicza, dziekana Wydziału Lekarskiego, z Moskwy przybył Leon Popielski (1866–1920) z rekomendacją prof. Iwana Pawłowa. Pod jego kierunkiem Popielski specjalizował się w latach 1849–1897 w zakresie fizjologii. Wojskową Akademię Medyczną w Petersburgu ukończył w 1894 roku, z wyróżnieniem *cum eximia laude*, jako pierwszy Polak. We Lwowie stworzył podstawy polskiej endokrynologii⁹.

Po przyjeździe z Warszawy pracę we Lwowie podjęli dwaj wybitni lekarze – od 1908 roku Edmund Biernacki (1866–1912) oraz od 1910 roku Zdzisław Dmochowski (1864–1924), anatomopatolog. W 1913 roku z Monachium przybył Antoni Cieszyński (1882–1941), obejmując katedrę po Andrzeju Gońce.

⁷ *Księga pamiątkowa wydana w dwudziestopiątą rocznicę istnienia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza 1894–1919*, pod red. W. Nowickiego, Lwów 1920, s. 7.

⁸ Tamże.

⁹ S. Brzozowski, *Popielski Leon (1866–1920)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 27, z. 3, Wrocław (etc.) 1983, s. 585.

Pierwsze habilitacje przeprowadzono już w trzecim roku istnienia studiów medycznych. W roku akademickim 1896/1897 habilitowani zostali: Wiktor Wehr z chirurgii, Oskar Widmann z internistyki, G. Piotrowski z fizjologii. W następnym roku przeprowadzono 2 habilitacje, chirurgów Antoniego Gabryszewskiego (1864–1917) i Romana Barączka. W latach 1896–1918 habilitowało się 47 osób, z których 8 przeszło po zakończeniu I wojny światowej do Uniwersytetu Warszawskiego, 1 do Uniwersytetu w Poznaniu i 1 do Brna¹⁰.

Od roku akademickiego 1901/1902 habilitowali się już pierwsi absolwenci Wydziału Lekarskiego, byli to: Juliusz Marischler – interna, Adam Sulisławski – okulistyka, Andrzej Gońka – dentystyka, Roman Rencki – interna, Paweł Kuczera – anatomia patologiczna.

Do 1914 roku mury uczelni opuściło 446 absolwentów ze stopniem doktora wszech nauk lekarskich. W szóstym roku od otwarcia studiów odbyły się pierwsze promocje. 2 kwietnia 1900 roku dyplomy otrzymali Polacy: Bolesław Kielanowski z Mikuliniec, Piotr Prągowski z Czerwieńska w Królestwie Polskim oraz Henryk Mańkowski z Krakowa¹¹. W tymże roku odbyło się jeszcze 26 promocji doktorskich.

Kobiety na studia medyczne zostały dopuszczone w 1900 roku. Według rozporządzenia Ministerstwa Oświaty i Wyznań Religijnych z 3 września tegoż roku musiały mieć austriacką przynależność państwową, ukończone 18 lat oraz świadectwo dojrzałości uzyskane w państwowym gimnazjum krajowym lub równorzędnym zagranicznym.

Pierwszą studentką medycyny była Maria Kalmus, Żydówka z Maryampola (ur. 19 VIII 1879 roku), studiująca w uniwersytecie w Zurychu. Studentka ta po odbyciu dalszych studiów we Lwowie została 11 marca 1904 roku pierwszą lekarką. Drugą lekarką, która w 1905 roku uzyskała dyplom doktora wszech nauk lekarskich, była Matylda Lateiner-Mayerhofer, Żydówka ur. 8 I 1880 roku w Bełzie. W 1906 roku trzecią z kolei lekarką została lwowianka Fanny Fuchs-Reich (ur. w 1881 roku), Żydówka, absolwentka Gimnazjum Franciszka Józefa we Lwowie.

W 1907 roku wypromowano 2 lekarki – Marię Jasienicką, Ukrainkę z Krosna, oraz Olę Epstein-Brill, Żydówkę, ur. w 1880 roku. W 1908 roku studia ukończyła Maria Felauer z Rykoszyna w Królestwie Polskim, ur. w 1874 roku, która w 1889 roku otrzymała licencjat nauk przyrodniczych w Uniwersytecie Paryskim, a stopień doktora nauk medycznych we Lwowie. W 1909 roku lekarkami zostały 4 kobiety: Maria Pogonowska, Polka ze Lwowa, oraz 3 Żydówki: Franciszka Raff z Przemyśla, Zofia Silberstein ze Lwowa oraz Fanny Offe-Efroich z Brodów.

W 1910 roku nostryfikowała swój dyplom doktora nauk medycznych Helena Iwanow-Popielska, Rosjanka ur. w Kerczu, żona prof. Leona Popielskiego. Po

¹⁰ *Księga pamiątkowa...*, s. 33.

¹¹ Tamże, s. 10.

nostryfikacji pracowała jako lekarka szkolna w Państwowym Gimnazjum Żeńskim im. Królowej Jadwigi we Lwowie.

Do roku 1917/1918 wypromowano 62 lekarki, które rozpoczęły studia przed wybuchem I wojny światowej; 51 osób pochodziło z Galicji, 4 z Królestwa Polskiego, a 7 z innych państw¹².

Tabela 2. Liczba studentów Wydziału Lekarskiego według płci (1894–1914)

Rok akademicki	Mężczyźni	Kobiety
1894/1895	68	—
1895/1896	97	—
1896/1897	114	—
1897/1898	135	—
1898/1899	156	—
1899/1900	141	—
1900/1901	123	4
1901/1902	111	5
1902/1903	101	6
1903/1904	92	10
1904/1905	85	10
1905/1906	129	17
1907/1908	192	25
1908/1909	269	35
1909/1910	249	57
1910/1911	368	66
1911/1912	447	77
1912/1913	534	106
1913/1914	648	143

Źródło: W. Wojtkiewicz-Rok, *Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1894–1918*, Wrocław 1992, s. 115; W. Hahn, *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego*, t. 1: 1894/95–1897/98, Lwów 1899, s. 123; W. Zwoździak, *Historia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego*, „Archiwum Historii Medycyny” 1964, nr 3, s. 200.

Na medycynę najczęściej zapisywało się Polaków, drugie miejsce zajmowali Żydzi, kolejne Ukraińcy. Religię rzymskokatolicką deklarowało 46% studentów, mojżeszową – 44%, grekokatolicy stanowili około 10%¹³. Strukturę wyznaniową studentów Wydziału Lekarskiego ukazuje tabela 3.

¹² J. Suchmiel, *Działalność naukowa kobiet w Uniwersytecie we Lwowie do roku 1939*, Częstochowa 2000, s. 82 i nn.; J. Hulewicz, *Studia wyższe młodzieży z zaboru rosyjskiego w uczelniach galicyjskich w latach 1905–1914 (cz. II)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1960, z. 4, s. 166.

¹³ Tamże, s. 118.

Tabela 3. Studenci Wydziału Lekarskiego według wyznania (1894–1906)

Rok akademicki	Wyznanie			
	rzymskokatolickie	greckokatolickie	mojżeszowe	inne
1894/1895	27	17	23	1
1895/1896	45	20	31	1
1896/1897	60	19	34	1
1897/1898	64	22	45	2
1898/189	75	21	57	4
1899/1900	67	16	57	1
1900/1901	63	11	53	—
1901/1902	55	10	50	—
1902/1903	56	11	38	1
1903/1904	47	9	45	—
1904/1905	57	11	43	1
1905/1906	76	15	53	—

Źródło: W. Wojtkiewicz-Rok, *Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1894–1918*, Wrocław 1992, s. 115; W. Hahn, *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego*, t. 1: 1894/95–1897/98, Lwów 1899, s. 155 i n.

Po ostatnich egzaminach studentów z czasów przedwojennych, zakończonych w roku 1918/1919, wydano 544 dyplomy doktorskie. Wśród absolwentów było 430 osób z Galicji, w tym 174 ze Lwowa, 39 z Królestwa Polskiego, 4 z Wołynia, 1 z Podola, 8 z Litwy, 2 z Księstwa Poznańskiego, 1 z Prus Wschodnich, 2 ze Śląska – a więc z ziem dawnej Polski było 498 osób. Z Rosji wywodziło się 20 osób, z Rumunii 8, z Bukowiny 9, z Czech – 1, z Austrii – 2, z Moraw, Węgier, Styrii, Dalmacji, Kurlandii, Peru i Turcji – po 1 osobie¹⁴. Byli to w większości Polacy, Żydzi i Ukraińcy tam urodzeni. Pierwszym studentem obcokrajowcem, promowanym w 1901 roku, był Rumun Józef Chania z miejscowości Neamtu. W roku akademickim 1906/1907 studia ukończyli Rosjanin Elias Marcon i Bułgar Michał Iwanow z Adrianopola w Turcji. W 1910 roku lekarzem został Czech Rudolf Janicek z miejscowości Nasoburky na Morawach. W 1912 roku studia ukończył Rumun Otto Rosental z Jass. 20 maja 1916 roku dyplom lekarski otrzymał Józef Hochstädt – Niemiec z Czerniowiec na Bukowinie.

W okresie I wojny światowej nie prowadzono zajęć dydaktycznych, jedynie na potrzeby wojskowe odbyły się kursy sanitarne dla 41 osób.

Liczba absolwentów wskazuje, iż organizacja studiów medycznych w Uniwersytecie Jana Kazimierza była stabilna, a Lwów był miastem o dużym znaczeniu dla inteligencji polskiej.

Zbiorowość studentów Lwowa składała się z różnych środowisk społecznych o niejednakowych poglądach ideowych i politycznych oraz odmiennych reli-

¹⁴ *Księga pamiątkowa...*, s. 28.

giach, różnych narodowości. Zróżnicowanie to stało się już w pierwszych latach XX wieku przyczyną wielu konfrontacji.

2. Działalność koła

a. Aktywność społeczna

Organizacje młodzieży studenckiej powstały z chwilą uruchomienia studiów medycznych w 1895 roku. Pierwszą z nich było Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Słuchaczy Medycyny. W 1903 roku powstała Biblioteka Słuchaczy Medycyny, do której należeli Polacy, Ukraińcy i Żydzi. W 1907 roku powstało Koło Medyków związane ideowo z Narodową Demokracją, skupiające wyłącznie Polaków.

Stosunki studenckie między Biblioteką Słuchaczy Medycyny a Kołem Medyków początkowo były wrogie. Okres I wojny światowej znacznie jednak zniwelował różnice w poglądach politycznych ich członków. Na początku 1918 roku doszło do połączenia obu organizacji studenckich i powołania nowej – Wzajemnej Pomocy Medyków Uniwersytetu Lwowskiego (od 1919 roku Uniwersytetu Jana Kazimierza)¹⁵.

Początek 1907 roku był burzliwy w życiu uczelni. 23 stycznia grupa studentów ukraińskich rozpoczęła strajk okupacyjny w gmachu głównym uniwersytetu. Domagano się utrakwizacji języka wykładowego, to jest wprowadzenia także języka ukraińskiego. Zdemolowano aulę, pobito prof. Alojzego Winiarza (1868–1912), powstały barykady wewnątrz budynku. Doszło do starć między studentami polskimi i ukraińskimi¹⁶.

W następstwie tego wydarzenia odbyły się wiece protestacyjne studentów polskich, profesorów uniwersytetu oraz mieszkańców Lwowa. Studenci zrzeszeni w Czytelni Akademickiej protestowali 26 stycznia 1907 roku, zwołując wiec ogólnoakademicki. Grono profesorskie na wiecu 2 marca tegoż roku, zwołanym przez rektora Gryzieckiego, uchwaliło protest w tej sprawie do Sejmu Krajowego. Podniesiono, iż język polski jako wykładowy wprowadzono 27 kwietnia 1879 roku, usuwając język niemiecki, na mocy postanowienia cesarza Franciszka Józefa I. Najwyższe postanowienie cesarza z 4 lipca 1874 roku zezwalało na powołanie ukraińskich katedr i zatrudnienie profesorów Ukraińców. Regulacje owe potwierdził Trybunał Państwa postanowieniem z 22 kwietnia 1904 roku¹⁷.

3 marca 1907 roku w budynku Strzelnicy Miejskiej odbyła się manifestacja studentów i mieszkańców Lwowa w obronie polskość uniwersytetu. Z kolei 4 marca studenci ukraińscy w gmachu uniwersytetu zorganizowali kontrmanife-

¹⁵ *Sprawozdanie zarządów towarzystwa za lata 1918–1924*, Lwów 1924, s. 1.

¹⁶ *Sprawozdanie Czytelni Akademickiej we Lwowie za rok administracyjny 1906, od 1 października 1906 do 31 października 1907*, Lwów 1907, s. 29.

¹⁷ Tamże, s. 33.

stację: „w obecności młodzieży polskiej grupa studentów ukraińskich, syjonistów i pewien odłam tzw. postępowców polskich, urządziły hałaśliwą owację dla uczestników zbrodniczej napaści styczniowej, połączonej z wyraźną prowokacją Polaków”¹⁸. W tej sytuacji „z powodu zajść w Towarzystwie Biblioteka Słuchaczy Medycyny zmuszeni byli prawie wszyscy studenci narodowości polskiej do wystąpienia z łona tegoż Towarzystwa”¹⁹.

20 marca 1907 roku odbyło się zebranie studenckie powołujące nową organizację – Koło Medyków Wszechnicy Lwowskiej. Do stowarzyszenia wstąpiło 95 studentów medycyny i pracowników w charakterze członków zwyczajnych. Wkrótce jednak wystąpiła Fryderyka Hescheles – Żydówka. Nową organizację wsparli profesorowie: Stanisław Bądryński, Stefan Dąbrowski, Marian Franke, Henryk Halban, Bogusław Klarsfeld, Eugeniusz Piasecki, Roman Rencki oraz inż. Zdzisław Wysocki. W następnych latach pozyskano kolejnych członków wspierających, głównie spośród profesorów uniwersyteckich oraz lekarzy miejskich. Byli to: Adolf Beck, Teodor Bałaban, Adam Bednarski, Kazimierz Bocheński, Maksymilian Herman, Antoni Janiček, Michał Jedlička, Antoni Jurasz, Paweł Kučera, Emanuel Machek, Józef Markowski, Włodzimierz Mazurkiewicz, Kazimierz Orzechowski, Jan Prus, Jan Rączyński, Ludwik Rydygier, Antoni Sabatowski, Włodzimierz Sieradzki, Adam Sołowij, Zdzisław Steusing, Władysław Szymonowicz, Józef Wiczkowski i Teofil Zalewski²⁰.

Celami stowarzyszenia były skupienie młodzieży polskiej oraz niesienie pomocy naukowej, materialnej i towarzyskiej. W sprawozdaniu zarządu za rok 1910/1911 na pięciolecie działalności podkreślono, iż działano w tym kierunku, aby członkowie „sumiennie traktowali swe studia, aby młodzież stawała się zdolną do wypełniania w przyszłości swej zawodowej pracy z korzyścią dla kraju i społeczeństwa”²¹.

Komisję organizacyjną nowego stowarzyszenia w 1907 roku i kolejne zarządy przedstawia tabela 4.

Zgodnie z regulaminem koła członkiem zwyczajnym mógł być każdy student Wydziału Lekarskiego, a także pracownicy, od demonstratora po profesora, przyjęci przez zarząd stowarzyszenia. Ustalono wpisowe i składki członkowskie w wysokości 1 korony kwartalnie. Członkiem wspierającym mógł być każdy, kto wpłacił 10 koron lub złożył dar o tej samej wartości. Członkiem założycielem zostawała osoba, która na cele organizacji złożyła jednorazowo 100 koron. Tylko członkowie zwyczajni mieli prawo czynne i bierne w sprawach organizacyjnych.

¹⁸ Tamże, s. 35.

¹⁹ *I Sprawozdanie Koła Medyków Wszechnicy Lwowskiej za czas od 20 marca 1907 do 30 października 1907*, Lwów 1907, s. 3.

²⁰ *VII Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1912 do 31 października 1913 roku*, Lwów 1913, s. 23.

²¹ *V Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1910 r. do 30 października 1911 r.*, Lwów 1911, s. 3.

Dodatkowo zawarto w regulaminie zapis, iż 1 z członków prezydium zarządu koła musi być członkiem Czytelni Akademickiej²².

Tabela 4. Komisja organizacyjna i zarządy w latach 1907–1913

Okres	Składy zarządu i komisji organizacyjnej
20 III 1907 – 16 V 1907	Komisja organizacyjna: Lesław Węgrzynowski – przewodniczący, Jan Zasowski – zastępca, Stella Starkłówna – bibliotekarz, Stefan Kalicki – skarbnik, Waclaw Zakrzewski – sekretarz; członkowie: Ludwik Fischer, Bronisława Seidlerówna, Stanisław Wałęga, Adam Wojciechowski
26 V 1907 – 1 XI 1907	Zarząd: przewodniczący – Lesław Węgrzynowski, zastępca – Waclaw Zakrzewski, skarbnik – Janina Rauch, bibliotekarz – Stanisław Wałęga, sekretarz – Adam Wojciechowski; członkowie: Władysław Brodowski, Zofia Link, Mirosław Szeligowski
3 XII 1907 – 5 XII 1908	Przewodniczący – Juliusz Piątkowski, zastępca – Tomasz Kożuchowski, skarbnik – Janina Rauch, bibliotekarz – Zofia Link, sekretarz – Adam Wojciechowski; członkowie: Andrzej Pochorecki, Stefan Pospischil, Jan Walz
5 XII 1908 – 3 X 1909	Przewodniczący – Tomasz Kożuchowski, zastępca – Jan Zaorski, skarbnik – Bronisława Całczyńska, bibliotekarz – Stefan Pospischil, sekretarz – Jan Tworowski; członkowie: Antonina Wojnarowska, Roman Ekert, Michał Voit, Mieczysław Kowalewski, Juliusz Piątkowski
7 XII 1910 – 30 X 1911	Przewodniczący – dr Tomasz Kożuchowski, zastępca – Stefan Pospischil, sekretarz – Henryk Gorczyński, (od 16 VI 1911 – Stefan Trzeciecki), skarbnik – Kalkst Bronikowski, bibliotekarz – Józef Wałach, pośrednik księgarski – Franciszek Baczeskul; członkowie: Jerzy Chrzęszczyński, Bolesław Lecewicz, Emilia Sołtysik, Maria Sankowska, Stefan Trzeciecki, Kazimierz Wewiórski
3 XII 1912 – 31 X 1913	Przewodniczący – Józef Wałach, zastępca – Kazimierz Wewiórski, sekretarz – Włodzimierz Koskowski, skarbnik – Zygmunt Chrapek, bibliotekarz – Leon Beauvale, Marian Leńczek; członkowie – Helena Frank, Zdzisław Müller, Lesław Zakrzewski, Klemens Kawczyński, Kazimierz Tyszka

Źródło: *I Sprawozdanie Koła Medyków Wszechnicy Lwowskiej za czas od 20 marca 1907 do 30 października 1907*, Lwów 1907, s. 6; *II Sprawozdanie Koła Medyków Wszechnicy Lwowskiej*, Lwów 1908, s. 7; *III Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1908 r. do 30 października 1909 r.*, Lwów 1909, s. 13; *V Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1910 r. do 30 października 1911 r.*, Lwów 1911, s. 6; *VII Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1912 do 31 października 1913 roku*, Lwów 1913, s. 7.

Działalności koła ciągle towarzyszyło ścieranie się antagonizmów politycznych i narodowościowych. 24 maja 1909 roku Koło Medyków złożyło memoriał w sprawie potrzeb i wyposażenia Wydziału Lekarskiego. Domagano się natychmiastowego rozpoczęcia budowy kliniki chorób umysłowych i nerwowych, kliniki laryngologicznej, kliniki okulistyki, kliniki dermatologicznej. Żądano

²² *III Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1908 r. do 30 października 1909 r.*, Lwów 1911, s. 2.

utworzenia katedry chirurgii operacyjnej oraz rozszerzenia zakładów chemii lekarskiej i histologii.

Wydział nadal nie posiadał wielu klinik i niezbędnych urządzeń. Jako przykład podano, iż w 1909 roku na klinikę chirurgiczną zapisało się 110 osób, a sala operacyjna była zbyt mała, aby przyjąć wszystkich. Z konieczności jedynie grupa około 15–20 studentów mogła oglądać przebieg operacji przez szybę. Pracownia chemii lekarskiej mogła pomieścić 30 słuchaczy, a zapisanych było 60 osób. Studenci nie otrzymywali potrzebnych naczyń, przyrządów i odczynników. Wykłady prof. Henryka Halbana na temat chorób nerwowych i umysłowych odbywały się w pokoju katedry mogącym pomieścić 15 studentów, a zapisanych było 45 osób. Studenci pytali więc: „Czy mamy na zmianę chodzić na wykłady i prosić profesora, aby trzy razy jeden i ten sam wykład powtarzał? [...] gdzie mamy obserwować chorego, przedstawianego na wykładzie, gdy ambulatorium nie posiada łóżek?”²³.

Na wiecu ogólnoakademickim 24 maja 1909 roku przyjęto uchwałę o trzyniowym strajku studenckim dla poparcia żądań w sprawie poprawy sytuacji na Wydziale Lekarskim. Wybrano trzyosobową delegację do Ministerstwa Oświecenia i Wyznań Religijnych w Wiedniu. 3 czerwca tegoż roku złożyła ona memoriał ministrom oświaty i skarbu oraz Kołu Polskiemu w Radzie Państwa. Do strajku nie przyłączyła się część studentów pierwszych dwóch lat studiów zrzeszonych w Bibliotece Słuchaczy Medycyny. Ponadto 27 maja tego samego roku członkowie stowarzyszenia zgłosili wotum nieufności specjalnej komisji studenckiej powołanej do realizacji postulatów na Wydziale Lekarskim. W rezultacie doszło do zaognienia stosunków studenckich, jak stwierdzono w sprawozdaniu: „Nasz przewodniczący w imieniu Towarzystwa oświadczył, iż od dnia dzisiejszego żadnych stosunków z syjonistami podtrzymywać nie będzie, jak również wchodzić w żadne porozumienia”²⁴.

Kolejnym punktem zapalnym w stosunkach studenckich była w 1912 roku akcja podjęta na wiecu studenckim przeciwko studentom i profesorom pochodzącym z Królestwa Polskiego. Chodziło o tych słuchaczy, którzy złamali bojkot szkół rosyjskich lub go osłabiali. Wiec z 12 czerwca 1912 roku zorganizowały stowarzyszenia Czytelni Akademickiej, Kuźnicy i Życia. Od akcji odsunęła się lewicowa Spójnia. Rektor prof. Adolf Beck oświadczył przedstawicielom organizacji studenckich, że do „Sądu Obywatelskiego nad profesorami Senat Akademicki absolutnie nie dopuści”²⁵.

W dniu wiecu rektor A. Beck wraz z Senatem ponownie spotkał się z przedstawicielami delegacji Czytelni Akademickiej, Życia i Kuźnicy i „przestrzegł reprezentację T[owa]rzystw przed następstwami akcji i w mowie swej opowiedział się jako stanowczy przeciwnik bojkotu, używając słów, że bojkot jest nieszczę-

²³ Tamże, s. 7.

²⁴ Tamże, s. 5.

²⁵ *Młodzież polska do ogółu społeczeństwa polskiego*, Lwów 1913, s. 11.

ściem narodu”²⁶. W rezultacie przemówienia rektora z akcji wycofała się Czytelnia Akademicka, oświadczając, że jej stanowisko „pokrywa się zupełnie ze stanowiskiem Senatu”²⁷.

Koło Medyków stanęło w obronie trzech profesorów powołanych z Warszawy na katedry Uniwersytetu Lwowskiego, to jest: Weyberga, Wójcickiego i Dmochowskiego. Studenci medycyny wzięli w obronę szczególnie prof. Zdzisława Dmochowskiego (z Katedry Anatomii Patologicznej), i tłumnie uczęszczali na jego zajęcia. W uchwale stwierdzono:

Po przedstawieniu i omówieniu sprawy przyszło zebranie do przekonania, że stanowisko prosektora szpitali warszawskich nie może być w żadnym wypadku pociągane pod stanowisko członków ciała profesorskiego, a działalność obywatelska prof. Dmochowskiego wykazuje patriotyczne solidaryzowanie się z opinią społeczeństwa i młodzieży w sprawie bojkotu²⁸.

Z kolei profesorowie Wydziału Lekarskiego wystosowali do prof. Dmochowskiego list z wyrazami współczucia i uznania, tłumacząc przykrości, które go spotkały, „Nieszczęśliwym położeniem narodowym”²⁹.

Studenci aktywnie uczestniczyli w życiu uczelni i własnego wydziału. Poprzez działalność zarządu i organizowanie wieców młodzież wyrażała swój stosunek do wielu zjawisk społecznych. Na początku XX wieku nie było jeszcze większych konfliktów za studentami żydowskimi. Incydent z 1912 roku dotyczył jedności studenckiej, chodziło o bojkot studentów pochodzących z Królestwa Polskiego, którzy w czasie rewolucji 1905–1907 roku uczęszczali do szkół rosyjskich. Studenci żydowscy odmówili swego udziału w tej akcji, nie chcąc dopuścić do podjęcia decyzji wobec osób ich narodowości. Jako w większości syjoniści uważali się już za przedstawicieli swego narodu, byli dumni ze swojego pochodzenia, uznawali, że mają prawo do własnego państwa³⁰.

b. Formy samopomocy

Koło Medyków z założenia miało charakter samokształceniowy i samopomocowy. Działalność samokształceniowa polegała na prowadzeniu biblioteki książek medycznych, hurtowym zakupie podręczników i sprzedaży ich wśród studentów po zniżonych cenach, repetytoriach przed egzaminami, organizacji odczytów publicznych i wycieczek krajoznawczych.

W zakresie pomocy materialnej udzielano pożyczek finansowych, gospodarowano stypendiami przekazywanymi przez osoby prywatne z Królestwa Pol-

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże, s. 13.

²⁸ *VII Sprawozdanie...*, s. 5.

²⁹ L. Zembrzusi, *Dmochowski Zdzisław (1864–1924)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 5, Kraków 1939–1946, s. 211.

³⁰ T. Gąsowski, *Żydzi galicyjscy w poszukiwaniu nowej tożsamości*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 2017, nr 144, s. 2, s. 330.

skiego dla studentów z zaboru rosyjskiego, uczestniczono w przygotowywaniu budowy domu studenckiego.

W pierwszym okresie działalności dysponowano stosunkowo skromnymi środkami finansowymi pochodzącymi ze składek członkowskich. Studenci członkowie zwyczajni z tytułu składek wnieśli w 1907 roku kwotę 210 koron, a członkowie wspierający – 77 k. Dochodowe okazały się kursy sanitarne dla kobiet (nazwane samarytańskimi), dały przychód w wysokości 1098,70 k. Zorganizowany wieczorek taneczny przyniósł 60 k. dochodu, z tytułu opłat za wypożyczenie książek osiągnięto 12,91 k., darowizny wynosiły 2 k., inne wpływy – 93,75 k., zwrot pożyczek – 50 k. Razem budżet w 1907 roku opiewał na kwotę 1604,36 k.³¹

Na wydatki zaplanowano 1182,18 k., przeznaczono je na zakup mebli do własnego lokalu (110,02 k.), na organizację kursów sanitarnych (168,70 k.), na pomnik prof. Nenckiego – 140,28 k., na zapomogi dla studentów – 100 k., na zakup książek i czasopism do biblioteki – 570 k., na potrzeby komisji odczytowej – 10 k., na utrzymanie sekretariatu – 76 k., na inne potrzeby – 7 k.³²

W 1909 roku odnotowano większe wpływy środków finansowych. Bilans przychodów zamknięto kwotą 3925,39 k., na którą złożyły się składki członków zwyczajnych – 354 k., oraz członków wspierających w kwocie 235 k. Kursy sanitarne przyniosły dochód jedynie w wysokości 70,10 k., natomiast Bal Medyka dał duży dochód w wysokości 1155,01 k. Po raz pierwszy uzyskano kwotę 756 k. od darczyńców z Warszawy na stypendia dla studentów medycyny z zaboru rosyjskiego. Z tytułu opłat bibliotecznych pozyskano 151,90 k., a zwrot zapomóg przyniósł 233 k.³³ Na wydatki przewidziano kwotę 3194,92 k. Najwięcej przeznaczono na zakup książek do biblioteki (1184,83 k.), na zapomogi 160 k., na fundusz przeciwgruźliczy – 150 k., na stypendia – 756 k., po 20 koron jako składki przeznaczono na Towarzystwo Szkoły Ludowej, na Chór Medyków, na Drużyny Bartoszowe, na Dar Grunwaldzki oraz na budowę Domu Medyka³⁴.

W roku 1911 dysponowano budżetem w wysokości 7763,56 k., stanowiły go fundusze celowe gromadzone od 1909 roku, czyli fundusz żelazny – 546,96 k., fundusz przeciwgruźliczy – 208,47 k., fundusz Domu Medyków – 114,18 k., fundusz obrotowy – 740,96 k. Z tytułu składek od członków zwyczajnych uzyskano 579,10 k., a od członków wspierających – 295 k. Znaczny był dochód z Balu Medyków – 1791,43 k., zwrot pożyczek dał 1057 k., zwrot wydatków na zakup książek dla studentów – 948,59 k., stypendia – 1215,63 k. Po raz pierwszy Wydział Krajowy udzielił subwencji w kwocie 150 k., inne dochody własne wyniosły 91,04 k.³⁵ W wydatkach tego roku najwyższą pozycję stanowiły stypendia –

³¹ *Sprawozdanie Czytelni Akademickiej...*, s. 7.

³² Tamże.

³³ *III Sprawozdanie...*, s. 14–15.

³⁴ Tamże.

³⁵ *V Sprawozdanie...*

2079,65 k. Na budowę Domu Medyków przeznaczono 1424,72 k., na pożyczki studenckie 923 k., na bibliotekę – 517,13 k., na zakup hurtowy podręczników dla studentów – 1368 k., na imprezy kulturalno-oświatowe – 200 k.³⁶

W roku akademickim 1912/1913 dysponowano mniejszym budżetem niż w latach poprzednich. Nie otrzymano w dotychczasowej wysokości stypendiów tzw. warszawskich, wpłynęło z tego tytułu tylko 126 k. Składki członków zwyczajnych wyniosły 338,60 k., wspierających – 310 k., zwrot pożyczek – 461 k., sprzedaż podręczników – 431,24 k. Inne drobne wpływy to głównie odsetki od funduszy celowego, żelaznego i Domu Medyków, stypendiów warszawskich i obrotowego³⁷. Planowane wydatki były również skromne: na bibliotekę przeznaczono 267,70 k., na prowadzenie sekretariatu – 396,40 k., na pożyczki 560 k., na zakup podręczników dla studentów – 423,16 k., z tytułu zadatku na salę balową – 100 k., na fundusze celowe przeznaczono 308 k.³⁸

Organizowane od 1909 roku Bale Medyków przynosiły znaczne dochody. Impreza odbywała się każdorazowo pod patronatem i z udziałem znacznych osób w życiu społecznym Lwowa, na przykład pierwszy bal odbył się pod patronatem hrabiny Tarnowskiej i księcia Andrzeja Lubomirskiego (1862–1953). Gospodyniami balu były: hr. Bielska, hr. Tyszkiewiczowa i hr. Katarzyna Baworowska oraz żony profesorów Dembińskiego, Halbana i Łukaszewicza. Uczestniczyli również profesorowie uniwersytetu – A. Mars, W. Siemiradzki i G. Ziembicki. Ponadto gośćmi honorowymi byli: Teofil Merunowicz (1846–1919)³⁹, dr Edward Festenberg – prezes Towarzystwa Lekarskiego, dr Jan Link – generalny lekarz sztabowy, dr Józef Starzecki – dyrektor szpitala.

Studenci zainteresowani byli obroną swoich grupowych interesów. Organizowano forum wymiany poglądów na tematy społeczno-polityczne oraz dotyczące odbywanych studiów. Poznawano mechanizmy polityki i funkcjonowania życia społecznego, w coraz większym stopniu uczestniczono w kulturze politycznej.

3. Biblioteka i samokształcenie

Jedną z form pomocy, jakie koło przed sobą postawiło, było ułatwienie zakupu podręczników na dogodnych warunkach finansowych oraz wypożyczanie

³⁶ Tamże.

³⁷ *VII Sprawozdanie...*, s. 8.

³⁸ Tamże, s. 8–9.

³⁹ J. Zdrada, *Merunowicz Teofil (1846–1919)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 20, Wrocław (etc.) 1975, s. 455. Poseł na Sejm Krajowy i do Rady Państwa w Wiedniu, pochodził z rodziny ukraińskiej, do końca życia był grekokatolikiem, uważał się za Polaka. Był uczestnikiem powstania styczniowego 1863 roku, ranny w bitwie, w 1919 roku otrzymał stopień podporucznika Wojska Polskiego.

książek z biblioteki stowarzyszenia. Główną pozycję w wydatkach stanowiły więc środki na prowadzenie biblioteki oraz organizację sprzedaży podręczników.

Już w pierwszym roku działalności biblioteka liczyła 458 dzieł w 524 tomach. Większość książek w bibliotece pochodziła z darów, z biblioteki Czytelni Akademickiej otrzymano 200 książek, od rodziny dr. Czaplickiego pochodziło kilkanaście dzieł. Swoje książki przekazali ponadto profesorowie: A. Gluziński, M. Franke, S. Dąbrowski, E. Piasecki, dr Bylicki. Prenumerowano gazety: „Słowo Polskie”, „Kurier Lwowski”, „Nowa Reforma”. Pierwszy budżet stowarzyszenia przewidywał wydanie na cele biblioteki 570 koron, na zakup książek przeznaczono 468,64 k., na oprawę książek – 35,90 k., na prenumeratę gazet – 33,25 k.⁴⁰

W 1909 roku, z uwagi na brak aktualnych podręczników z medycyny, wprowadzono nową formę pomocy dla studentów – prowadzenie sprzedaży książek. Przyjęty regulamin pośrednictwa w sprzedaży przewidywał, że celem jest kupno i sprzedaż książek wyłącznie z zakresu nauk lekarskich. Prawo korzystania ze sprzedaży ratalnej mieli tylko członkowie zwyczajni niezalegający z opłatą ratalnej składki członkowskiej więcej niż przez dwa okresy. Studenci nienależący do stowarzyszenia mogli kupować książki za gotówkę z doliczeniem 5% marży. Przy zakupie na raty obowiązywała wpłata 20% ceny, a pozostałe raty miesięczne wynosiły 10% ceny. Przewidziano prolongatę wpłaty raty o miesiąc.

W 1909 roku rozproszono książki zakupione za pół ceny w Warszawie, były to: Biegańskiego *Diagnostyka chorób wewnętrznych*, Sokołowskiego *Choroby płuc* w trzech tomach, Jassnera *Choroby skóry*, Malinowskiego *Syfilis* (z 30 rycinami), Landerera *Diagnostyka chirurgiczna* i Pozziego *Ginekologia*, Dieulafoya *Choroby wewnętrzne* w 4 tomach, Comby'ego *Choroby dzieci*, Dmochowskiego *Diagnostyka anatomo-patologiczna*, Bochenka *Anatomia opisowa*, Jaworskiego *Choroby wewnętrzne*⁴¹.

Dla studentów pochodzących z Królestwa Polskiego, a nieznających języka niemieckiego sprowadzono podręczniki w języku rosyjskim. Były to: Bumma *Podręcznik akuszerii*, Fuchsa *Okulistyka*, Ribberta *Anatomia patologiczna szczegółowa*, Rungego *Ginekologia*, Krawkowa *Farmakologia*, Leksera *Chirurgia ogólna*, Fiłatowa *Choroby dzieci*⁴².

W roku akademickim 1912/1913 za gotówkę sprzedano książek na kwotę 1388,79 k., na raty – 1170,40 k., a do spłacenia pozostała nadal kwota 799,36 k.⁴³ Dystrybucją książek zajmowali się dwaj członkowie zarządu – Marian Zańczuk i Klemens Kauczyński⁴⁴.

Biblioteka rozwijała się systematycznie. W okresie 5 lat od 1907 roku na jej rozwój wydano 3302 k., z tego na zakup książek 2471,48 k., na ich oprawę 236,22 k.,

⁴⁰ *I Sprawozdanie...*, s. 5.

⁴¹ *III Sprawozdanie...*, s. 10.

⁴² Tamże, s. 25.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ *VII Sprawozdanie...*, s. 13.

na prenumeratę czasopism – 260 k., na zakup mebli – 334,30 k.⁴⁵ W 1913 roku biblioteka liczyła 1109 dzieł, korzystało z niej 176 studentów, odnotowano 654 wypożyczenia⁴⁶.

Księgozbiór powiększono, oprócz zakupów, również dzięki darom od profesorów Wydziału Lekarskiego, lekarzy miejskich, a także instytucji. Dary złożyli: profesorowie A. Beck, G. Bickeles, Szymonowicz, Wrzosek z Krakowa, Bylicki, Machek, Biernacki, K. Orzechowski, dr Sędziak z Warszawy, Markowski – prof. Seminarium Nauczycielskiego w Stanisławowie, student Kazimierz Wewiórski, dr Sokołowski, J. Zawadzki, Borzęcki, Neugebauer, redakcja „Gazety Lekarskiej”, Zarząd Kasy Mianowskiego z Warszawy, Akademia Umiejętności z Krakowa, Biblioteka Uczniów Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego⁴⁷.

Biblioteka prowadziła czytelnię czasopism. Prenumerowano i otrzymywano bezpłatnie następujące czasopisma: „Medycyna i Kronika Lekarska”, „Gazeta Lekarska”, „Przegląd Lekarski”, „Przegląd Weterynaryjny”, „Tygodnik Lekarski”, „Nowiny Lekarskie”, „Postęp Okulistyczny”, „Przegląd Chorób Skórnych i Wenerycznych”, „Nasze Zdrowie”, „Klinische Medizin”, „Deutsche Medizinische Wochenschrift”, „Kurier Lwowski”, „Słowo Polskie”, „Kurier Warszawski”⁴⁸.

W każdym roku akademickim organizowano cykl odczytów, głównie o problematyce lekarskiej. W 1907 roku były to: dr. Sabatha „O promieniach Boeckelera i ciałach promieniotwórczych”, doc. dr. Witwickiego „O drażliwym punkcie w kwestii kobiecej”, doc. dr. S. Dąbrowskiego „O czynnościach chemicznych drobnoustrojów”⁴⁹. W 1909 roku wygłoszono odczyty na następujące tematy: dr L. Węgrzynowski „Definicje choroby i kalectwa”, doc. dr W. Nowicki „Darwin i Lamarck”, prof. E. Biernacki „O normalnym składzie pokarmu”. Odczyty organizowała komisja odczytowo-oświatowa, której przewodniczącym był Mirosław Szeligowski, a sekretarzem Karol Sethaler. Funkcję bibliotekarza w omawianym okresie pełnili: Stella Starkłówna, Stanisław Wałęga, Zofia Link, Stefan Pospischil, Józef Wałach, Leon Beauwale.

Stowarzyszenie realizowało cele pomocy materialnej i naukowej przeznaczonej dla własnych członków. Uczyło odpowiedniego gospodarowania środkami materialnymi, osobistej inicjatywy i przedsiębiorczości oraz funkcjonowania w zróżnicowanych uwarunkowaniach narodowościowych. Na początku XX wieku do działalności organizacji wkroczyła polityka, nastąpiły podziały ideologiczne i narodowościowe. Temu prądowi uległo także Koło Medyków.

Jak podkreślono w sprawozdaniu zarządu za rok 1910/1911, towarzystwo niosło pomoc materialną, naukową i towarzyską, dążyło, aby skupiać młodzież

⁴⁵ Tamże.

⁴⁶ Tamże, s. 15.

⁴⁷ *III Sprawozdanie...*, s. 10.

⁴⁸ Tamże, s. 20.

⁴⁹ *I Sprawozdanie...*, s. 4.

polską⁵⁰. Kontynuowano więc funkcje społeczne wypracowane przez stowarzyszenia studenckie w XIX wieku, to jest dotyczące życia koleżeńskiego, więzi ideowej, ideowo-politycznej, wychowawczej, przygotowania do zawodu oraz zorganizowanego życia społecznego.

Bibliografia

- Sprawozdanie Czytelni Akademickiej we Lwowie za rok administracyjny 1906, od 1 października 1906 do 31 października 1907*, Lwów 1907.
- I Sprawozdanie Koła Medyków Wszechnicy Lwowskiej za czas od 20 marca 1907 do 30 października 1907*, Lwów 1907.
- II Sprawozdanie Koła Medyków Wszechnicy Lwowskiej*, Lwów 1908.
- Sprawozdanie zarządów towarzystwa za lata 1918–1924*, Lwów 1924.
- III Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1908 r. do 30 października 1909 r.*, Lwów 1911.
- V Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1910 r. do 30 października 1911 r.*, Lwów 1911.
- VII Sprawozdanie z czynności Zarządu w roku administracyjnym od 1 listopada 1912 do 31 października 1913 roku*, Lwów 1913.
- Brzozowski S., *Popielski Leon (1866–1920)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 27, z. 3, Wrocław (etc.) 1983.
- Gąsowski T., *Żydzi galicyjscy w poszukiwaniu nowej tożsamości*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 2017, nr 144.
- Hahn W., *Kronika Uniwersytetu Lwowskiego*, t. 1: 1894/95–1897/98, Lwów 1899.
- Hulewicz J., *Studia wyższe młodzieży z zaboru rosyjskiego w uczelniach galicyjskich w latach 1905–1914 (cz. II)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne” 1960, z. 4.
- Kamiński A., *Analiza teoretyczna polskich związków młodzieży do połowy XIX wieku*, Warszawa 1971.
- Knot A., *Czerkawski Euzebiusz (1822–1896)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 4, Kraków 1939.
- Księga pamiątkowa wydana w dwudziestąpiątą rocznicę istnienia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza 1894–1919*, pod red. W. Nowickiego, Lwów 1920.
- Lepalczyk I., *Stowarzyszenia społeczne w ujęciu pedagogicznym Aleksandra Kamińskiego*, [w:] *Stowarzyszenia społeczne jako środowisko wychowawcze*, pod red. I. Lepalczyk, Warszawa 1974.

⁵⁰ A. Kamiński, *Analiza teoretyczna polskich związków młodzieży do połowy XIX wieku*, Warszawa 1971, s. 285 i nn.; I. Lepalczyk, *Stowarzyszenia społeczne w ujęciu pedagogicznym Aleksandra Kamińskiego*, [w:] *Stowarzyszenia społeczne jako środowisko wychowawcze*, pod red. I. Lepalczyk, Warszawa 1974, s. 13 i nn.

- Millak K., *Kadyi Henryk (1851–1912)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 11, Wrocław (etc.) 1964–1965.
- Młodzież polska do ogółu społeczeństwa polskiego*, Lwów 1913.
- Suchmiel J., *Działalność naukowa kobiet w Uniwersytecie we Lwowie do roku 1939*, Częstochowa 2000.
- Wojtkiewicz-Rok W., *Dzieje Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1894–1918*, Wrocław 1992.
- Wojtkiewicz-Rok W., *Klinika Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1897–1939*, „Medycyna Nowożytna” 1994, nr 1/2.
- Zdrada J., *Merunowicz Teofil (1846–1919)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 20, Wrocław (etc.) 1975.
- Zembrzuski L., *Dmochowski Zdzisław (1864–1924)*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 5, Kraków 1939–1946.
- Zwoździak W., *Historia Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego*, „Archiwum Historii Medycyny” 1964, nr 3.

Research Club of Physicians of the University of Lviv (1907–1914)

Summary

At the University of Lviv, restored in the year 1817, opening the Faculty of Medicine was not permitted by Austrian authorities due to financial considerations. It was no sooner than in the year 1894 that the several-year-long Polish efforts within this scope brought about the desired results.

The academic personnel in the first years of the activity of the Faculty of Medicine was constituted by Poles educated at the Jagiellonian University in Cracow, and, moreover, by Poles working at other academic centres in Europe. To Lviv, the professors and assistant professors of medicine from Prague, Vienna, Marburg, Innsbruck, Moscow and Warsaw arrived.

The first group of students was composed of 95 males: Poles, Jews and Ukrainians. The first four women to have studied Medicine were admitted in the year 1900. They were: Maria Matylda Kalmus, Matylda Lateiner-Mayerhofer, Fanny Fuchs (all of whom were Jews) and Maria Jasienicka (Ukrainian).

The first student organisation, namely: Society of Mutual Aid of the Students of Medicine, was established in the course of the first year after commencing instruction in medicine. In the year 1903, it was transformed into the Library of the Students of Medicine. Among its members, there were Polish, Jewish and Ukrainian students. In the year 1907, the ensuing split and secession in the organisation existing thus far resulted in the formation of the Club of Physicians. It was exclusively Poles that were the members of the new organisation. The split was caused by ethnic and political conflicts connected with the development of ethnic consciousness.

In Lviv, being a multi-national and a multi-religious city, the lack of tolerance was noticeable more and more frequently in connection with the intensive process of the formation of ethnic consciousness at the beginning of the 20th century.

Keywords: University of Lviv, Faculty of Medicine, student organisations.